

Onyttiga slavar

Vid första ögonkastet blir vi kanske lika illa berörda oavsett hur man än översätter det: odugliga tjänare, onyttiga slavar, ringa tjänare. Är det beskrivningen av en kristen lärjunge? Det låter inte direkt som ett glatt budskap. Vem vill bli kallad en onyttig slav? Kanske måste vi lämna våra första känslor lite åt sidan och närma oss dagens evangelium på annat sätt.

Vad var en slav (δοῦλος) i det första århundrandet? I Medelhavsvärlden var slavar tjänare. De var sina herrars egendom. Bilden slav/tjänare används både av Jesus och fornkyrkans författare för att beskriva relationen till Gud och till medkristna. Slaveri var helt enkelt ett faktum; två tredjedelar av befolkningen bestod av antingen slavar eller före detta slavar. Jesus sa att lärjungarna ska vara varandras slav (Mark 10:44). Paulus beskrev sig själv som Kristi slav (Rom 1:1). Och en av kristendomens äldsta hymner besjunger Kristus som har antagit en slavs skepnad (Fil 2:7). Även om det inte säljer bra i en demokratisk kultur, var våra förfäder förtrogna med idén om tjänande och underkastelse.

Vad betyder då adjektivet (ἀχρεῖος) som i den svenska Bibeln översätts med ”oduglig”? Ordet beskriver någon som man inte är någonting skyldig. En slav är inte en anställd, dvs. han får inte någon lön när han utfört en tjänst. Poängen med Jesu ord är kanske att uttrycka att tjänsten är meningsfull i sig själv. Den kräver inte någon lön eller någon belöning.

I katekesen läser vi att människan är skapad till att tjäna Gud. Just det utgör hennes tillvaro. Denna tjänst är inte någon speciell

prestation som medför ett anspråk. Nåden är inte någon automatisk följd av tjänsten. Däremot är det redan nåd att få tjäna Herren. Det är det enda lämpliga beteendet som passar till en evangeliets människa.

Herren är inte beroende av sin träl utan skänker honom nåden att vara hans tjänare. Men de kristnas Herre är en speciell herre som inte kan jämföras med världens herrar. Han har gjort sig själv till en tjänare/slav (Fil 2:7). Herren själv tjänar de odugliga tjänarna (Joh 13, fottvagningen). Den oduglige tjänaren lever alltså som hans Herre lever. Om vi vill följa Kristus då måste vi följa honom i hans tjänare-skepnad. Därigenom får vi del av hans liv. Av sig själv är tjänaren oduglig, onyttig och värdelös. Men i Herrens tjänst lever han upp till sin natur och kallelse. Då blir han det han i grund och botten är och ska vara: människa.

Att vara en ringa slav, det anknyter till ordet om senapskornet. Gud gör det ringa till en utgångspunkt för att bygga upp sitt rike. Det allra minsta, ett senapskorn, kan åstadkomma mycket, ja, det omöjliga. Just det i världens ögon onyttiga och ringa är utvalt till något stort.

Att vara kristen blir bara meningsfullt genom Kristus. Från honom får det kristna livet allt. Liknelsen syftar inte på vilken herre-slav-relation som helst utan på relationen mellan Kristus och de sina.

Också dagens kollektbön fördjupar just denna tanke: ”Allsmäktige, evige Gud, din kärlek övergår allt vad vi kan kräva eller önska”, ordagrant översatt ”i din översvallande godhet ger du oss mer än vi förtjänar och större än vi ber om”. Med andra ord: Gud värdesätter den oduglige tjänaren på ett sätt som överstiger allt som människan kan förvänta sig.

Utöver det att vi lever upp till det vi är, finns det ytterligare ett glatt budskap. Slaven har en säker plats i Guds ”hushåll”. Guds ”hushåll”- det är en fornkyrklig metafor för kyrkans gemenskap. En slav på 100-talet var del av hushållet och således mer än en anställd. Kanske skulle vi inte uttrycka saken på det sättet i dag men poängen med liknelsen finns också här. Vi har vår speciella uppgift, vår plats i den gemenskap som Gud har skapat. Och just det får oss att känna oss ärade. Äran består framför allt i det vi är, inte i första hand i det vi gör. Vi får del av Kristi liv – och det är vägen till vårt livs fullbordan. Vad kan vi önska mer?

Dominik Terstriep s.j.